

XXI Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna (Sieraków, 24–26 października 2008 r.)

Malowniczo położone w sercu Sierakowskiego Parku Krajobrazowego miasteczko Sieraków na trzy październikowe dni zostało stolicą polskiej chiropterologii. Dwudzieste pierwsze spotkanie badaczy i entuzjastów nietoperzy z całego kraju zorganizowały wspólnie Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”, Sekcja Chiropterologiczna Koła Naukowego Przyrodników Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Sekcja Teriologiczna Koła Leśników Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Wydział Biologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu oraz Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego. Uczestnicy (w liczbie około 80 osób) mieli możliwość wysłuchania 24 wystąpień oraz wzięcia udziału w dwóch sesjach warsztatowych. Zaprezentowano również 10 plakatów – nie jest to liczba imponująca, ale z drugiej strony świadczy o tym, że dająca się dawniej zauważyć skłonność do przedstawiania plakatów raczej niż referatów (zapewne przede wszystkim z powodu tremy związanej z publicznym występowaniem) należy do przeszłości, nawet wśród studentów. Zresztą, skoro o studentach mowa, nie sposób nie zauważyć, że prowadzone przez nich badania też przeszły swego rodzaju ewolucję – obecnie coraz częściej zamiast doniesień o inwentaryzacji chiropterofauny tego czy innego rezerwatu

bądź kompleksu leśnego mamy do czynienia z solidnymi (zwykle magisterskimi lub doktorskimi) projektami badawczymi, realizowanymi pod kierunkiem osób, które jeszcze przed kilku laty same przedstawiały wyniki swoich studenckich badań.

Po oficjalnym otwarciu i powitaniu uczestników konferencję rozpoczął długo oczekiwany referat „Wścieklizna a genetyka populacji: badania nad mroczkiem późnym *Eptesicus serotinus* w Polsce”. Zespół, w którego skład weszli Wiesław Bogdanowicz z MiIZ PAN, Małgorzata Sadkowska-Todys i Marta Gajewska z PZH oraz Grzegorz Lesiński z SGGW, podjął próbę oceny częstości występowania wirusa wścieklizny u najsilniej zarażonego spośród europejskich gatunków nietoperzy, równocześnie badając procesy dyspersji osobników za pomocą analizy wybranych fragmentów DNA. Obecność wirusa wykryto u 16,5% spośród przebadanych 212 osobników. Stwierdzono stosunkowo wysoki poziom przepływu genów pomiędzy badanymi grupami mroczków, przy czym tendencja do migracji była silniej zaznaczona u samców. Znaczne zainteresowanie (i nadzieje) wzbudziła zastosowana do poszukiwania wirusów metoda analizy wymazów śliny – do niedawna nie istniało bowiem przyżyciowe badanie, pozwalające ocenić zarażenie wirusem wścieklizny.

Jakub Gutowski i Michał S. Wojciechowski z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu przedstawili wyniki badań zmian tempa metabolizmu nocka dużego *Myotis myotis* w trakcie zimowej aklimacji do chłodu. Nie zaobserwowano sezonowych zmian podstawowego tempa metabolizmu ani izolacji termicznej ciała, natomiast oczekiwane obniżenie dolnej temperatury krytycznej wynikało z obniżenia normotermicznej temperatury ciała i taki jest zapewne jeden z mechanizmów redukcji wydatków energetycznych w okresie zimowym.

Andrzej Nowosad z Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu przedstawił „Nieznany i fascynujący świat muchówek mrokawkowatych Nycteribiidae w Polsce”. Niezwykłe przystosowania tych owadów do prowadzonego trybu życia i ich zaskakujące specjalizacje w wyborze gatunku żywiciela zapewniły tym zewnętrznym pasożytom nietoperzy uwagę słuchaczy, których zainteresowania skupiają się na co dzień zdecydowanie bardziej na żywicielach niż na ich nieproszonych lokatorach.

Kilka wystąpień dotyczyło zagadnień, które z pozoru wszystkim są dobrze znane, ale nie były dotychczas rzetelnie poddane badaniom. Do tej kategorii zaliczyć można komunikat Grzegorza Lesińskiego, Bartłomieja Popczyka z SGGW i Anny Janiak z Mazowieckiego Parku Krajobrazowego poświęcony drapieżnictwu kota domowego na nietoperzach, a także referat Adama Olszewskiego z Kampinoskiego Parku Narodowego oraz Grzegorza Lesińskiego i Anny Sikory z SGGW zatytułowany „Nietoperze ginące na drodze wojewódzkiej 579 w Puszczy Kampinoskiej”. Również plakat Jarosława Maniasa i Maurycyego Ignaczaka z PTOP „Salamandra” przedstawiający pierwsze, wyrywkowe obserwacje nietoperzy w kryjówkach pod odstającą

korą drzew dotyczył zjawiska powszechnie uznawanego za oczywiste, pomimo że jest słabo udokumentowane. Autorzy podkreślali, że ich obserwacje poczynione zostały raczej na marginesie innych badań i że nawet nie podejmując żmudnych poszukiwań o niewielkiej szansie sukcesu można zebrać ciekawy materiał, jeśli tylko pamięta się o zagłądaniu „przy okazji” pod korę mijanych drzew. Z kolei wystąpienie Mateusza Ciechanowskiego i Anny Miotk z Uniwersytetu Gdańskiego, analizujące dynamikę aktywności borowca wielkiego *Nyctalus noctula* w ujściu Redy, dowodziło intensywnego wykorzystania przez żerujące nietoperze środowiska, którego znaczenie dla tych ssaków było dotychczas niedoceniane.

Mateusz Ciechanowski poprowadził warsztaty poświęcone rozpoznawaniu wybranych gatunków nietoperzy w warunkach, jak głosił oficjalny tytuł warsztatów, „galopującej taksonomii”. Rzeczywiście, następujące w ostatnich latach szybkie zmiany – przede wszystkim opisywanie na molekularnych podstawach nowych gatunków – każą zrewidować zarówno umiejętności rozpoznawania, jak i wiedzę o występowaniu poszczególnych gatunków.

Sporo uwagi poświęcono problemom skutecznej ochrony nietoperzy i ich siedlisk. Andrzej Kepel z PTOP „Salamandra” przedstawił pokrótce nowe rezolucje i wytyczne Porozumienia o Ochronie Populacji Nietoperzy Europejskich EUROBATS, a także omówił znaczenie nowelizacji ustawy o ochronie przyrody dla praktyki badań i ochrony nietoperzy w Polsce. Radosław Dzięciołowski z tej samej organizacji poinformował uczestników konferencji o postępach w wyznaczaniu sieci Natura 2000 na terenie naszego kraju. Drugiego dnia obrad odbyła się też sesja warsztatowa poświęcona kwestiom ocen oddziaływania inwestycji na środowisko, praktycznemu stosowaniu nowych przepisów o szkodach w środowisku oraz planowaniu, realizacji i ocenianiu działań zapobiegawczych, łagodzących, naprawczych i kompensacyjnych. Największą bolączką wydaje się być obecnie brak standardów, jakie powinny spełniać opracowania analizujące wpływ planowanych inwestycji – zwłaszcza elektrowni wiatrowych – na nietoperze i ich środowisko. Zdecydowano o powołaniu zespołu ekspertów z różnych regionów Polski, którego zadaniem będzie opracowanie wytycznych dotyczących oceny wpływu elektrowni wiatrowych na nietoperze.

Na zakończenie obrad odbyły się zebrania Rady Przedstawicieli Porozumienia dla Ochrony Nietoperzy, Chiropterologicznej Komisji Faunistycznej, Komisji Kwalifikacyjnej Licencji Chiropterologicznych oraz walne zebranie Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Nietoperzy. Nie zabrakło również tradycyjnego bankietu.

Ostatni dzień konferencji, niezwykle ciepły i piękny jak na połowę października, wypełniła wycieczka po Sierakowskim Parku Krajobrazowym, podczas której również nie zabrakło akcentu nietoperzowego – podczas zwiedzania miejscowego muzeum w przygotowanej w piwnicy makiecie jaskini uczestnicy konferencji wypatrzyli

uczepionego u stropu gacka brunatnego, któremu najwyraźniej nie przeszkadzała wysoka temperatura i włączane co jakiś czas jasne światło.

Maciej Fuszara